

Sygn. akt II CSK 10/06

POSTANOWIENIE

Dnia 6 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Henryk Pietrkowski (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z wniosku R. M.

przy uczestnictwie Skarbu Państwa - Wojewody W. i in., o wpis prawa własności,
oraz w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Wojewody W.

przy uczestnictwie R. M.

o wpis prawa własności,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 25 maja 2006 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy R. M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P.

z dnia 19 maja 2005 r., oraz skargi kasacyjnej uczestnika postępowania R. M.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 19 maja 2005 r. oddalającego

apelacje uczestnika postępowania od wpisów Sądu Grodzkiego w W. z dnia 14

listopada 1946 r., księga gruntowa W. Tom II wykaz 52 i z dnia 22 stycznia 1947 r.,

księga wieczysta S. [...],

**oddala skargi kasacyjne i nie obciąża R. M. kosztami
postępowania kasacyjnego**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P. dwoma postanowieniami z dnia 19 maja 2005 r. – pierwszym wydanym w sprawie [...], w której nastąpiło połączenie do łącznego rozpoznania dwóch spraw oraz drugim wydanym w sprawie [...] – oddalił trzy apelacje R. M., który w pierwszej sprawie występuje jako uczestnik postępowania, natomiast w drugiej jako wnioskodawca. W pierwszej z wymienionych spraw Sąd Grodzki dnia 14 listopada 1946 r. oraz dnia 22 stycznia 1947 r. dokonał na rzecz Skarbu Państwa wpisów prawa własności w księgach wieczystych prowadzonych dla szczegółowo opisanych nieruchomości, natomiast w drugiej sprawie Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 8 maja 2002 r. oddalił wniosek R. M. o wykreślenie Skarbu Państwa w księgach wieczystych prowadzonych dla szczegółowo opisanych nieruchomości i dokonanie na jego rzecz, jako spadkobiercy H. M., wpisów prawa własności.

Orzeczenia Sądu Okręgowego z dnia 19 maja 2005 r. wydane zostały po ich uchyleniu przez Sąd Najwyższy – w następstwie uwzględnienia dwóch apelacji R. M. (jako uczestnika postępowania w sprawie [...]) oraz apelacji R. M. (jako wnioskodawcy w sprawie [...]) – i przekazaniu obu spraw Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy rozpoznając te sprawy po raz pierwszy ustalił w pierwszej z nich, że H. M. przed II wojną światową była właścicielką nieruchomości, dla których Sąd Grodzki w W. prowadził księgi wieczyste KW W. i KW S. W czasie okupacji niemieckiej nieruchomości te przejęte zostały na rzecz Skarbu III Rzeszy Niemieckiej.

Po zakończeniu wojny, Sąd Grodzki, uwzględniając wnioski Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w P. z dnia 20 sierpnia 1946 r., oraz z dnia 9 stycznia 1947 r., do których dołączone były zaświadczenia tegoż Urzędu, stwierdzające że nieruchomości objęte wymienionymi księgami wieczystymi „podpadają pod działanie art. 2 ust. 1 lit. b), c), d) oraz e) dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej” wpisał do ksiąg wieczystych prowadzonych dla tych nieruchomości Skarb Państwa. Wpisy dokonane zostały w dniu 14 listopada 1946 r – w przypadku pierwszego wniosku., natomiast w przypadku drugiego wniosku w dniu 22 stycznia 1947 r. O wpisach tych H. M. nie została

powiadomiona. Zawiadomienie o dokonanych wpisach doręczone została dopiero w dniu 27 maja 2002 r. jej następcy prawnemu R. M.

W drugiej z wymienionych spraw Sąd Okręgowy rozpoznając ją po raz pierwszy ustalił, że w dniu 25 stycznia 2002 r. R. M. złożył wniosek o dokonanie na jego rzecz, jako spadkobiercy H. M., wpisu prawa własności nieruchomości, dla których prowadzone są księgi wieczyste KW „W.” i KW „S.”, twierdząc, że dokonane na rzecz Skarbu Państwa wpisy są nieważne z mocy prawa, gdyż wcześniej – zgodnie z dekretem o przeprowadzeniu reformy rolnej – winien zostać wykreślony wpis na rzecz Rzeszy Niemieckiej i ponownie powinien zostać dokonany wpis na rzecz H. M. Jak zaznaczono na wstępie wniesiona przez R. M. apelacja od postanowienia oddalającego jego wniosek była przedmiotem postępowania w sprawie [...], zakończonego oddaleniem apelacji.

Sąd Najwyższy rozpoznając po raz pierwszy wniesione przez R. M. kasacje zaznaczył, że rozpoznanie sprawy przez sąd drugiej instancji w postępowaniu wieczystoksięgowym na posiedzeniu niejawnym nie rodzi skutku w postaci nieważności postępowania. Wskazał, że wąski zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego wprawdzie – jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy - nie uprawniał tego Sądu do weryfikowania treści zaświadczeń, które stanowiły podstawę wpisów z 14 listopada 1946 r. i 22 stycznia 1947, jednak nie pozbawiał tego Sądu kompetencji do zbadania po pierwsze: czy zaświadczenia wydane zostały przez właściwy organ oraz po drugie: czy wpisy dokonane zostały zgodnie z ówczasnie obowiązującym prawem.

Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę ponownie odniósł się do poruszonych przez Sąd Najwyższy kwestii, a mianowicie: - czy zaświadczenia, będące podstawą kwestionowanych przez R. M. wpisów, wydane zostały przez właściwy organ oraz czy wpisy dokonane zostały zgodnie z ówczasnie obowiązującym prawem. Na tak postawione pytania udzielił odpowiedzi twierdzącej, podnosząc szereg argumentów, które omówione zostaną niżej w części rozważań prawnych.

Sąd Okręgowy powołując się na pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w niniejszej sprawie podniósł, że zaświadczenie urzędu ziemskiego było wystarczające dla dokonania wpisu Skarbu Państwa w księdze wieczystej oraz że

rzeczą sądu wieczystoksięgowego nie jest badanie prawidłowości zakwalifikowania danej nieruchomości na cele reformy rolnej. Weryfikowanie zaświadczeń we wskazanym zakresie nie jest możliwe nie tylko w postępowaniu wieczystoksięgowym, ale nawet w postępowaniu o uzgodnienie stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Dał temu wyraz Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 27 września 1991 r., III CZP 90/91, OSNC 1992, nr 5, poz. 72, którą skarżący wadliwie zinterpretował.

Skoro więc w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym – w której powództwo oparte jest na twierdzeniu, że wpis w księdze wieczystej dokonany został wskutek błędnego w zaświadczeniu stwierdzenia wojewódzkiego urzędu ziemskiego, że nieruchomość jest przeznaczona na cele reformy rolnej – jej rozstrzygnięcie zależy od uprzedniej decyzji wojewody stwierdzającej, czy nieruchomość podpada pod działanie przepisów dekretu o reformie rolnej, to tym bardziej w postępowaniu wieczystoksięgowym, sąd nie jest władny zakwestionować zasadności przyjętej w zaświadczeniu kwalifikacji nieruchomości, jako przeznaczonej na cele tej reformy, chyba że dysponuje dokumentem, wydanym przez właściwy organ administracji państwowej (publicznej), który kwestię charakteru nieruchomości rozstrzygnął odmiennie w stosunku do przyjętej w zaświadczeniu (por. postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2001 r., III CKN 354/00, OSNC 2001, nr 12, poz. 183).

Sąd Okręgowy potwierdził ustalenie dokonane przy rozpoznawaniu sprawy po raz pierwszy, a mianowicie, że o wpisach z dnia 14 listopada 1946 r. i z dnia 22 stycznia 1947 r. H. M. nie została powiadomiona. Zawiadomienie o dokonanych wpisach doręczone została dopiero w dniu 27 maja 2002 r. jej następcy prawnemu R. M.

Złożone przez skarżącego w toku ponownego rozpoznania sprawy kserokopie trzech decyzji poświadczonych za zgodność przez notariusza nie spełniają – jak podkreślił Sąd Okręgowy - wymagania dokumentu mogącego być podstawą wpisu, albo, jak w niniejszej sprawie, skutecznej podstawy zaskarżenia wpisów. W orzecznictwie prezentowany jest pogląd, że podstawą wpisu do księgi wieczystej nie może być odpis z odpisu dokumentu urzędowego poświadczony

przez organ państwowy będący w posiadaniu odpisu tego dokumentu. Sąd Okręgowy podkreślił, że przewidziana w art. 31 ust. 1 u.k.w.h. zasada notarialnego poświadczenia podpisu na dokumencie, który ma stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej, nie odnosi się do dokumentów urzędowych w rozumieniu art. 244 k.p.c., a takim dokumentem jest decyzja administracyjna. Ostatnia decyzja (czwarta) z dnia 25 stycznia 2005 r. została wprawdzie złożona przez skarżącego w wymaganej formie, jednakże też nie mogła stanowić podstawy przy ocenie zasadności dokonanych wpisów, gdyż brak w niej stwierdzenia, iż jest decyzją ostateczną. Co więcej z zawartego w niej pouczenia wynika iż nie jest decyzją ostateczną. Sąd Okręgowy podniósł, że tylko stanem prawnym wytworzonym przez decyzję ostateczną sąd jest związany przy dokonywaniu wpisu do księgi wieczystej.

W drugiej sprawie Sąd Okręgowy ponownie oddalając apelację wnioskodawcy R. M. podkreślił, że dla jej rozstrzygnięcia istotne znaczenie miało oddalenie dwóch apelacji w sprawie [...]. Skarżący ponadto nie złożył koniecznych dla uwzględnienia jego wniosku dokumentów, które wykazywałyby jego następstwo prawne. Złożone kserokopie trzech decyzji poświadczonych przez notariusza za zgodność z okazanymi dokumentami nie spełniają - z takich samych przyczyn jakie wskazane zostały w sprawie [...] – wymogu dokumentu, mogącego być podstawą wpisu. Czwarta złożona decyzja, wobec tego, że nie była ostateczna też nie mogła odnieść skutku.

Od obu postanowień wydanych w obu sprawach R. M. wniósł skargi kasacyjne.

Skarga kasacyjna w sprawie [...], w której R. M., jako uczestnik postępowania, kwestionuje wpisy dokonane na rzecz Skarbu Państwa oraz skarga kasacyjna w sprawie [...], w której R. M. kwestionuje odmowę dokonania na jego rzecz wpisu do księgi wieczystej, oparte zostały na obu podstawach. Skarżący w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania zarzucił naruszenie:

- art. 378 w zw. z art. 382 k.p.c.,
- art. 381 k.p.c.,
- 382 w zw. z art. 391 § 1 i art. 217 § 1 i 2 oraz art. 316 § 1 k.p.c.,

- art. 375 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.,
- art. 378 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.,
- art. 16, 17, 24, 31 i 42 dekretu z dnia 18 lipca 1945 r. – Kodeks postępowania niespornego (Dz. U. Nr 27, poz. 169),
- art. 379 pkt 5 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c., art. 398²⁰ zd.1 i art. 386 § 6 k.p.c.,
- art. 348 w zw. z art. 378 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 20 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 83, poz. 651 ze zm.) w zw. z art. 4 kodeksu postępowania niespornego,
- art. 626⁸ § 2 i art. 626⁹ k.p.c.,
- art. 4 ust. 1 i art. 9 ust. 1 pruskiej ustawy wykonawczej z dnia 26 września 1899 r. do ustawy o księgach wieczystych z dnia 24 marca 1897 r., a także art. 13 ust. 1 zd. 2 oraz §§ 29 i 30 tej ustawy, a ponadto art. 2 i 37 rozporządzenia z dnia 13 listopada 1899 r. króla pruskiego o księgach wieczystych (Zb.ust. prusk., str. 519) w zw. z § 2 ust. 2 i § 4 ustawy o księgach wieczystych z dnia 24 marca 1897 r. (Dz. U. Rzeszy, str. 754),
- art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 24 sierpnia 1945 r. o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 34, poz. 204) w zw. z art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 4, poz. 17 ze zm.),
- art. 626⁸ § 2 i art. 626⁹ k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2, art. 45 i 177 Konstytucji RP,
- art. 252 k.p.c. oraz art. 55 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. Nr 36, poz. 341) w zw. z art. 276 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 83, poz. 651 ze zm.),
- art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.,
- art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 § 2 i art. 96 pkt 2 Prawa o notariacie,

- art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233) w zw. z art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 4, poz. 17 ze zm.),

- § 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51 ze zm.) w zw. z art. 68 i 72 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz. U. RP Nr 36, poz. 341 ze zm.) oraz art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233 ze zm.),

- art. 116 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U. Nr 19, poz. 147, ze zm.) w zw. z art. 6 pruskiej ustawy wykonawczej z dnia 26 września 1899 r. do ustawy o księgach wieczystych (zb. ustaw prusk., str. 307).

Opierając skargi kasacyjne na podstawie naruszenia prawa materialnego skarżący zarzucił naruszenie:

- art. 1 zd.1 i art. 3 lit.a i b oraz art. 6 ust. 2 dekretu z dnia 12 sierpnia 1946 r. o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej (Dz. U. Nr 43, poz. 248) – przez błędną ich wykładnię,

- art. 1 zd. 1 dekretu z dnia 9 stycznia 1947 r. o wpisywaniu po dniu 31 grudnia 1946 r. w księgach hipotecznych (gruntowych, wieczystych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 5, poz. 25) – przez błędną ich wykładnię,

- art. LV § 1 zd.2 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Przepisy wprowadzające Prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 321 ze zm.) - przez jego niewłaściwe zastosowanie,

- art. 2 ust. 1 lit.e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 4, poz. 17, ze zm.) w zw. z art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 24 sierpnia 1945 r. o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych (gruntowych) prawa

własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 34, poz. 204) ewentualnie art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 8 sierpnia o wpisywaniu w księgach hipotecznych prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233 ze zm.) – przez jego błędną wykładnię,

- art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 24 sierpnia 1945 r. o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 34, poz. 204) – przez błędną wykładnię,

- art. 2 ust. 1 lit.e dekretu o reformie rolnej w zw. z § 18 ustawy o ks.w. z 24 marca 1897 r. oraz § 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 20 stycznia 1939 r. w sprawie zmiany granic gmin wiejskich i miejskich w powiecie [...] (Dz. U. RP Nr 6, poz. 35) – przez niewłaściwe zastosowanie.

Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonych postanowień oraz „orzeczeń Sądu pierwszej instancji” i przekazanie obu spraw temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Odnosząc się do najdalej idącego zarzutu nieważności postępowania przed obu orzekającymi Sądami, przede wszystkim wskazać należy, że zarzut dotyczący nieważności postępowania przed Sądem II instancji uznany został przez Sąd Najwyższy za bezzasadny już w postanowieniu przekazującym obie sprawy do ponownego rozpoznania, powołane wtedy argumenty pozostają nadal aktualne. Ponadto skarżącemu uszło uwadze uregulowanie przewidziane w art. 398²⁰ k.p.c., zgodnie z którym nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Gdy chodzi zaś o nieważność postępowania przed Sądem I instancji, to badając ją w płaszczyźnie zarzutu naruszenia przez Sąd II instancji art. 386 § 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie stwierdzić należy, że nie było podstaw do jego zastosowania. Okoliczność, że Sąd Grodzki przed dokonaniem kwestionowanych wpisów do księgi wieczystej na rzecz Skarbu Państwa, nie dokonał wykreślenia wpisu na rzecz Rzeszy Niemieckiej i nie

przywrócił wpisu prawa własności na rzecz H. M. (poprzedniczki prawnej R. M.) nie może uzasadniać nieważności postępowania z powodu pozbawienia tejże poprzedniczki prawa do obrony jej praw. Wykreślenia wpisów dokonanych na rzecz Rzeszy Niemieckiej, jako wpisów nieważnych i bezskutecznych z mocy prawa (art. 1 dekretu z dnia 6 czerwca 1945 r. o mocy obowiązującej orzeczeń sądowych, wydanych w okresie okupacji niemieckiej na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. Nr 25, poz. 151), nie można traktować – jak trafnie ocenił Sąd Okręgowy – jako orzeczeń sądowych podlegających procedurze sądowej, lecz jako czynność techniczną. Ówczesny ustawodawca polski przyjął, że w ciągu dwóch lat od dnia przejścia Państwa na stopę pokojową do wpisów, podlegających wykreśleniu z mocy omawianego dekretu, nie stosuje się zasady jawności i prawdziwości wpisu oraz dobrej wiary osób trzecich (art. 15¹ dekretu). Świadczy to o szczególnym potraktowaniu postępowania w przedmiocie wykreślenia wpisów dokonanych w czasie okupacji niemieckiej, którego istotą było szybkie wyeliminowanie skutków działania organów państwowych okupanta niemieckiego. Przyjęcie rozumowania przeciwnego mogłoby doprowadzić do zgoła absurdalnego wniosku o obowiązku powiadomienia organów Rzeszy Niemieckiej (notabene nieistniejącej) o dokonanych wykreśleniach wpisów. Uzasadnianie przez skarżącego zarzutu nieważności przed Sądem Grodzkim treścią współczesnego przepisu art. 626⁸ § 7 k.p.c., stanowiącym, że wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie, potraktować należy w kategoriach nieporozumienia.

Z żadnego przepisu regulującego postępowanie w przedmiocie wpisu do księgi wieczystej Skarbu Państwa, jako właściciela nieruchomości przejętych na podstawie dekretu z dnia 6 września 1944 r. o reformie rolnej nie wynika, że poprzedniczka prawna R. M. powinna zostać powiadomiona o wpłynięciu wniosków o dokonanie spornych wpisów oraz o obowiązku wyznaczenia posiedzeń sądowych celem ich rozpoznania. Wskazane w skardze kasacyjnej przepisy art. 13 § 2 i art. 24 kodeksu postępowania niespornego nie mogły uzasadniać omawianego zarzutu, nie miały bowiem zastosowania, o czym niżej.

II. Wprawdzie skarżący ma rację, że sąd II instancji, rozpoznając sprawę nie jest związany zarzutami apelacji, jednak te, które zostały zgłoszone przez skarżącego, a których Sąd Okręgowy nie uwzględnił i w konsekwencji odmówił

przeprowadzenia dowodów, które miały je uzasadniać, nie mogły uzasadniać naruszenia ani art. 378 § 1 zd.1, ani art. 382, ani też art. 217 § 1 i 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Zarzuty skarżącego zmierzały do wykazania, że wniosek i zaświadczenie Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w P. z dnia 9 stycznia 1947 r., będące podstawą kwestionowanego wpisu z dnia 22 stycznia 1947 r. nie zostały podpisane przez prezesa tego Urzędu, lecz naczelnika Wydziału Prawnego dr. M., o czym miałyby świadczyć podobieństwo podpisu złożonego przez tegoż dr. M. na dokumencie z dnia 2 stycznia 1946 r. (złożonym do akt w postępowaniu apelacyjnym) z podpisem na wspomnianym wniosku i zaświadczeniu z dnia 9 stycznia 1947 r. Uznając omawiany zarzut kasacyjny za bezzasadny przede wszystkim podkreślić należy, że w postępowaniu wieczystoksięgowym sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej (art. 626^b § 2 k.p.c.). Skarżący, aby zatem wykazać, że wniosek o wpis i zaświadczenie z dnia 9 stycznia 1947 r. złożone zostały przez osobę nieuprawnioną powinien przedstawić dokument, którego treść o tym by świadczyła. Skarżący pośrednio sam przyznaje, że dokument z dnia 2 stycznia 1946 r. nie ma takiego waloru, skoro dla potwierdzenie zarzutu koniecznym byłoby przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego grafologa. Poza tym zaznaczyć należy, że teza o podobieństwie podpisów na obu analizowanych dokumentach oparta jest wyłącznie na wrażeniach samego skarżącego, które nie mają żadnego uzasadnienia. Pomijając okoliczność, że brak jest podobieństw w obu podpisach, powstaje pytanie – przy założeniu, że podpisy na obu dokumentach złożył dr M. – dlaczego, na kwestionowanym dokumencie nie użył tytułu naukowego, mimo że użył go podpisując dokument z dnia 2 stycznia 1947 r. Odmawiając przeprowadzenia dowodów w zakresie zgłoszonym przez skarżącego Sąd Okręgowy nie naruszył więc art. 378 § 1 zd.1, ani art. 382, ani też art. 217 § 1 i 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.

III. Bezzasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 2 § 2 i art. 96 pkt 2 Prawa o notariacie. Sąd Okręgowy w sposób przekonujący, z powołaniem się na poglądy wyrażone w judykaturze Sądu Najwyższego oraz w doktrynie, uzasadnił, dlaczego złożone w postępowaniu apelacyjnym decyzje administracyjne nie mogły stanowić dowodu, w oparciu o który

przyjęta w zaświadczeniach Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w P. kwalifikacja charakteru spornych nieruchomości, mogłaby zostać zakwestionowana. Wprawdzie powołane przez Sąd Okręgowy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1997 r., II CKN 216/97, OSNC 1998, nr 1, poz. 7 – jak zauważył skarżący – zawiera stwierdzenie, że do dokumentów urzędowych, które mają stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej, nie odnosi się zasada notarialnego poświadczenia podpisu, tym niemniej przyjąć należy, że również zasada notarialnego poświadczenia „zgodności odpisu z okazanym dokumentem” nie ma zastosowania w sytuacji, gdy o k a z a n y dokument ma stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej. Ustawodawca przewidując w art. 250 § 1 k.p.c. możliwość przedstawienia przez organ władzy publicznej urzędowo poświadczonego przez ten organ odpisu dokumentu znajdującego się w jego aktach, miał na względzie odpis z oryginału. Tylko taki odpis – jak trafnie podkreślił Sąd Najwyższy w cytowanym orzeczeniu – stanowi pełnowartościową podstawę wpisu do księgi wieczystej i zapewnia bezpieczeństwo obrotu, spełniając tym samym cel, jakemu służą księgi wieczyste. Skarżący zdaje się nie dostrzegać istotnej różnicy jaka zachodzi między notarialnym poświadczeniem zgodności odpisu z o k a z a n y m notariuszowi dokumentem (art. 96 pkt 2 Prawa o notariacie), a urzędowym poświadczeniem odpisu dokumentu wytworzonego przez organ państwowy z o r y g i n a ł e m takiego dokumentu. Sąd Okręgowy trafnie pominął także decyzję z dnia 25 stycznia 2005 r., która wprawdzie została złożona przez skarżącego w wymaganej formie, jednakże też nie mogła stanowić podstawy przy ocenie zasadności dokonanych wpisów, gdyż brak w niej stwierdzenia, iż jest decyzją ostateczną.

IV. Za nieusprawiedliwione uznać należało wszystkie te zarzuty skarżącego, które legły u podstaw tezy, że kwestionowane wpisy dokonane zostały z naruszeniem prawa obowiązującego w latach 1946-1947, a które miało zastosowanie do tych wpisów.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia, na podstawie którego sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania podniósł, że Sąd Okręgowy nie rozważył w dostatecznym stopniu przepisów, które o b o w i ą z y w a ł y w chwili dokonania wpisów dokonanych w dniach 14 listopada 1946 r. oraz 22 stycznia 1947 r. Wskazał, że skuteczność wpisu z dnia

14 listopada 1946 r. powinna być zbadana w oparciu o przepisy ustawy o księgach wieczystych z dnia 24 marca 1897 r. (Dz. U. Rzeszy, str. 754), przy uwzględnieniu uregulowania przyjętego w art. LV § 1 zdanie drugie dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 321 ze zm.), który stanowi, że „jednakże wniosek, który czyni zadość przepisom prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych, będzie uwzględniony, chociażby nie czynił zadość przepisom dotychczasowym”. W przypadku natomiast wpisu z dnia 22 stycznia 1947 r. Sąd Najwyższy wskazał na pominięte przez Sąd Okręgowy uregulowania zawarte w dekrete z dnia 11 października 1946 r. – Prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 320 ze zm.), który wszedł w życie dnia 1 stycznia 1947 r., a także regulację przyjętą w art. LV § 1 dekretu z dnia 11 października 1946 r. – Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 321 ze zm.), w świetle których – jak zaznaczył Sąd Najwyższy „zdawać by się mogło, że ocena w zakresie skuteczności dokonanego wpisu z dnia 22 stycznia 1947 r. powinna być przeprowadzona w oparciu o przepisy pierwszego z wymienionych dekretów. Dekret z dnia 11 października 1946 r. Prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 320 ze zm.) zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego określił w art. 45, natomiast jego art. 56 stanowił, że do postępowania przewidzianego w dekrete stosuje się przepisy kodeksu postępowania niespornego, o ile ustawa (dekret) nie stanowi inaczej. Art. 42 kodeksu postępowania niespornego (dekret z dnia 18 lipca 1945 r., Dz. U. Nr 27, poz. 169) stanowi natomiast, że wpisy w księgach hipotecznych i rejestrach dokonane będą na podstawie prawomocnych postanowień sądu. Jednak w dniu 9 stycznia 1947 r. wydany został dekret o wpisywaniu po dniu 31 grudnia 1946 r. w księgach hipotecznych (gruntowych, wieczystych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej, (Dz. U. Nr 5, poz. 25), zgodnie z którym w n i o s k i o wpis w księgach hipotecznych złożone stosownie do przepisów dekretu o reformie rolnej, jak również p o d s t a w y tych wniosków oraz w ł a ś c i w o ś c i i t r y b p o s t ę p o w a n i a w ich przedmiocie, podlegały przepisom obowiązującym przed wejściem w życie prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych, jeżeli zostały złożone przed dniem 1 stycznia 1948 r.” Uregulowań tych – jak podkreślił

Sąd Najwyższy przekazując sprawę do ponownego rozpoznania – „Sąd Okręgowy nie miał na względzie, a powinien je mieć przy rozważaniu kwestii, czy przedmiotowy wpis do księgi wieczystej dokonany został zgodnie z prawem”.

Zacytowane fragmenty uzasadnienia orzeczenia Sądu Najwyższego nie przesądzały, jakie prawo powinno zostać zastosowane przy dokonywaniu przedmiotowych wpisów, wskazywały jedynie na potrzebę wzięcia pod uwagę powołanych przepisów, przy ocenie dwóch istotnych w sprawie kwestii, a mianowicie, czy zaświadczenia wydane zostały przez właściwy organ oraz czy wpisy dokonane zostały zgodnie z ówczesnie obowiązującym prawem.

Jak już zaznaczono Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę ponownie odniósł się do obu kwestii. Podkreślić należy, że Sąd Okręgowy przede wszystkim właściwie odczytał stosunek w jakim pozostawały do siebie akty prawne obowiązujące w czasie, gdy Sąd Grodzki dokonał obu wpisów na rzecz Skarbu Państwa.

Analizując te kwestie w odniesieniu do w n i o s k u z dnia 20 sierpnia 1946 r. dotyczącego księgi wieczystej „W.” (tom II, karta 52) Sąd Okręgowy stwierdził, że wniosek ten złożony został w dniu 28 sierpnia 1946 r., co wynika z daty na prezentacji sądowej. Wskazana pieczęć z odręcznie wpisaną datą wpływu mogła pochodzić – jak podkreślił Sąd Okręgowy – tylko od Sądu, gdyż taka sama pieczęć jest odbita na piśmie Starostwa Powiatowego z dnia 27 grudnia 1946 r. (k. 153). Z pieczęci na k. 153 i poczynionych na niej adnotacji wynika, że niezależnie od treści pieczęci, służyła ona jako pieczęć dla odnotowywania wpływu wniosku. Sąd Okręgowy podkreślił, że nie może to być data przepisywania zawiadomienia o wpisie, gdyż w dniu 28 sierpnia 1946 r. wpis ten nie był jeszcze dokonany, ponadto wnioskodawca nie był wzywany do uzupełnienia wniosku, a więc żadne pismo z tym związane nie mogło być przepisywane. Ponadto wniosek nie mógł być złożony – jak sugerował skarżący - w dniu 14 listopada 1946 r., gdyż na karcie 152 znajduje się zarządzenie z dnia 14 października 1946 r. dotyczące dokonania wpisu, który nastąpił w dniu 14 listopada 1946 r., na co wyraźnie wskazuje odrębna adnotacja w lewym dolnym rogu wniosku, zawierająca między innymi słowo „wpis” i datę 14 listopada 1946 r.

Wobec tego, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a brak jest skutecznych zarzutów procesowych, które mogłyby prowadzić do zakwestionowania postępowania, w ramach którego ustalenia te zostały poczynione, Sąd Najwyższy ustaleniami tymi jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy zasadnie ocenił, że dołączone do wniosku zaopatrzonego datą „20 sierpnia 1946 r.” zaświadczenie pochodzi od właściwej władzy administracyjnej, a mianowicie Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego w P., skoro dekret z dnia 12 sierpnia 1946 r., na podstawie którego nastąpiło przejście kompetencji urzędów ziemskich przez wojewodów wszedł w życie dopiero w dniu 20 września 1946 r., a ponadto – co podkreślił przy omawianiu wniosku z dnia 9 stycznia 1947 r. – wojewódzkie urzędy ziemskie długo jeszcze działały, tyle że w innej strukturze organizacyjnej.

Skuteczność w p i s u z dnia 14 listopada 1946 r. Sąd Okręgowy zbadał w płaszczyźnie przepisów ustawy o księgach wieczystych z dnia 24 marca 1897 r. (Dz. U. Rzeszy, str. 754) z jednoczesnym uwzględnieniem art. LV § 1 zd.2 dekretu z dnia 11 października 1946 r. - Przepisy wprowadzające prawo rzeczowe i prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 321 ze zm.), stanowiącym, że „wniosek, który czyni zadość przepisom prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych, będzie uwzględniony, chociażby nie czynił zadość przepisom dotychczasowym”. Sąd Okręgowy zasadnie stwierdził w konkluzji swego wyводу – odwołując się do uregulowań zawartych w art. 20 i 45 dekretu dnia 11 października 1946 r. Prawo o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 57, poz. 320) oraz art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach wieczystych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233) – że przesłanki dokonanego wpisu zostały spełnione. W świetle bowiem powołanych przepisów Sąd Grodzki miał obowiązek dokonać wpisu na rzecz Skarbu Państwa na podstawie zaświadczenia wojewódzkiego urzędu ziemskiego. Skarżący kwestionując zgodność tego wpisu (także wpisu z dnia 22 stycznia 1947 r.) z prawem, nie uwzględnia, że w omawianym okresie wpisy na rzecz Skarbu Państwa prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej, dokonywane były na podstawie szczególnych regulacji prawnych ustanowionych

przez ówczesną władzę. Uregulowania te, jako szczególne miały pierwszeństwo przed przepisami, które regulowały postępowanie dotyczące innych wpisów do ksiąg wieczystych. Większość zarzutów zgłoszonych w skardze kasacyjnej dotyczącej kwestionowanych wpisów oparta jest na błędnym założeniu, że do przedmiotowych wpisów należało zastosować także obowiązujące wówczas przepisy kodeksu postępowania niespornego i wieczystoksięgowego.

Odnosząc się do w n i o s k u z dnia 9 stycznia 1947 r. (akta księgi wieczystej Kw S. tom 88 A wykaz 55) Sąd Okręgowy przyjął, że wniosek ten złożony został w dniu 14 stycznia 1947 r., zarządzenie o dokonaniu wpisu wydane zostało w dniu 15 stycznia 1947 r. (k. 65), natomiast wpis dokonany został w dniu 22 stycznia 1947 r. (treść księgi wieczystej). Uzasadniając to ustalenie Sąd Okręgowy odwołał się do tych samych argumentów, które powołał w przypadku wpisu z dnia 14 listopada 1946 r. Ze względów wskazanych przy ocenie ustaleń dotyczących wniosku z dnia 20 sierpnia 1946 r. Sąd Najwyższy ustaleniami tymi jest związany.

Omawiając stan prawny obowiązujący w dniu złożenia wniosku z dnia 9 stycznia 1947 r. Sąd Okręgowy wskazał na uregulowania przyjęte w przepisach:

- dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach wieczystych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233), który wszedł w życie w dniu 30 sierpnia 1946 r. (dalej jako „dekret z dnia 8 sierpnia 1946 r.”), zgodnie z którym tytułem do wpisania na rzecz Skarbu Państwa w księdze hipotecznej (gruntowej) prawa własności nieruchomości ziemskich, wymienionych w art. 2 ust. 1 lit.b), c), d) i e) dekretu o reformie rolnej jest zaświadczenie wojewódzkiego urzędu ziemskiego,

- rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 10 sierpnia 1946 r. o sposobie oznaczania w księgach wieczystych (gruntowych) nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej i o sposobie składania i przechowywania w sądzie wniosków oraz dokumentów dotyczących takich nieruchomości (Dz. U. Nr 39, poz. 235), które weszło w życie w dniu 30 sierpnia 1946 r. Zgodnie z art. 1 ust. 1 tego aktu prawnego tytułem do wpisania na rzecz Skarbu Państwa w księdze hipotecznej (gruntowej) prawa własności nieruchomości ziemskich, wymienionych

w art. 2 ust. 1 lit. B), c), d) i e) dekretu z dnia 6 września 1944 r. przeprowadzeniu reformy rolnej, jest zaświadczenie wojewódzkiego urzędu ziemskiego, natomiast według jego art. 1 ust. 4 wpisy następują na wniosek właściwego wojewódzkiego urzędu ziemskiego,

- art. 3 i 4 dekretu z dnia 12 sierpnia 1946 r. o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej, dalej jako „dekret z dnia 12 sierpnia 1946 r.” (Dz.U. Nr 43, poz. 248), w świetle których w strukturach administracji wojewódzkiej nadal funkcjonowały jednostki jakimi były wojewódzkie urzędy ziemskie, tyle że podporządkowane zostały wojewodom i starostom,

Sąd Okręgowy trafnie zauważył, że wejście w życie dekretu z dnia 12 sierpnia 1946 r. nie uchyliło, ani nie pozbawiło mocy wskazanych wyżej aktów prawnych, gdyż dekret z dnia 12 sierpnia 1946 r. stwierdzał w art. 6 jedynie utratę mocy dekretu z dnia 15 sierpnia 1944 r. o organizacji wojewódzkich i powiatowych urzędów ziemskich. O obowiązywaniu dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r. świadczą trzy jego nowelizacje w latach 90-tych ubiegłego stulecia.

Sąd Okręgowy trafnie ocenił, że z punktu widzenia wpisu z dnia 22 stycznia 1947 r. istotne znaczenie ma dekret z dnia 9 stycznia 1947 r. o wpisywaniu po dniu 31 grudnia 1946 r. w księgach hipotecznych (gruntowych, wieczystych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 5, poz. 25), który obowiązywał od 1 stycznia 1947 r. (art. 5). Zgodnie z art. 1 dekretu wnioski o wpis w księgach hipotecznych (gruntowych, wieczystych) złożone stosownie do przepisów dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r., jak również podstawy tych wniosków oraz właściwości i tryb postępowania w ich przedmiocie podlegają przepisom obowiązującym przed wejściem w życie prawa rzeczowego i prawa o księgach wieczystych, jeżeli zostały złożone przed 1 stycznia 1948 r. Przepisy, o których mowa w art. 1 dekretu z 9 stycznia 1947 r. to właśnie przepisy dekretu z dnia 8 sierpnia 1946 r., zgodnie z którym tytułem do wpisania na rzecz Skarbu Państwa w księdze hipotecznej (gruntowej) prawa własności nieruchomości ziemskich, wymienionych w art. 2 ust. 1 lit. b), c), d) i e) dekretu o reformie rolnej jest zaświadczenie wojewódzkiego urzędu ziemskiego, stwierdzające, że nieruchomość ziemską jest przeznaczona na cele reformy rolnej.

W świetle przytoczonego wyводу nie może budzić zastrzeżeń konkluzja, że zarówno wniosek jak i podstawy dokonanego wpisu spełniają wymogi dekretu. Wniosek złożony został bowiem przed 1 stycznia 1948 r., a do wniosku dołączono zaświadczenie wojewódzkiego urzędu ziemskiego, stwierdzające, że nieruchomości ziemskie jest przeznaczona na cele reformy rolnej. Wpis dokonany w dniu 22 stycznia 1947 r. pozostaje więc w zgodzie z przepisami prawa, które miały zastosowanie do tego rodzaju wpisów. Wszelkie zatem rozważania przedstawione w skardze kasacyjnej, które miałyby uzasadniać naruszenie przepisów aktów prawnych powołanych w tejże skardze, a których Sąd Okręgowy nie zastosował, nie mogły odnieść skutku. Zawierają bowiem – jak już podkreślono – błędne założenie, że do przedmiotowego wpisu należało zastosować także obowiązujące wówczas przepisy kodeksu postępowania niespornego (np. powołane w skardze kasacyjnej art. 31 i 42), kodeksu postępowania cywilnego, postępowania wieczystoksięgowego, a nawet współczesne regulacje zawarte w ustawie o księgach wieczystych i hipotece z dnia 6 lipca 1982 r. (Dz. U. Nr 19, poz. 147 ze zm.).

W świetle przedstawionej negatywnej oceny skargi kasacyjnej złożonej od orzeczenia oddalającego apelacje od wpisów z dnia 14 listopada 1946 r. oraz 22 stycznia 1947 r. nie mogła odnieść skutku skarga kasacyjna od orzeczenia oddalającego apelację od postanowienia odmawiającego dokonanie wpisu prawa własności nieruchomości na rzecz R. M., dla których prowadzone są szczegółowo wymienione we wniosku księgi wieczyste. Skarżący nie złożył koniecznych dla uwzględnienia jego wniosku dokumentów, które wykazywałyby następstwo prawne wnioskodawcy. Nie są nimi – z przyczyn już wskazanych wyżej – decyzje administracyjne złożone przez skarżącego w toku postępowania apelacyjnego. Pozostałe zarzuty – poza zarzutami dotyczącymi nieuwzględnienia tych decyzji – oparte zostały na założeniu, że wpisy z dnia 14 listopada 1946 r. oraz z dnia 22 stycznia 1947 r. są nieskuteczne, co - jak wykazano – jest założeniem błędnym. Stwierdzenie to prowadzi do wniosku, że wszystkie zarzuty sformułowane w skardze kasacyjnej dotyczącej omawianego orzeczenia Sądu Okręgowego (notabene zbieżne z zarzutami wskazanymi w skardze kasacyjnej od orzeczenia oddalającego apelacje od dokonanych wpisów), ocenić należało jako bezzasadne.

Z przytoczonych względów obie skargi kasacyjne podlegały oddaleniu (art. 398¹⁴ k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.